

Guia del
Fons personal de
**Maria Teresa
Codina i Mir**

UVIC

UNIVERSITAT DE VIC
UNIVERSITAT CENTRAL DE CATALUNYA

| **Biblioteca**

Servei
**de Gestió Documental,
Arxiu i Registre**

Amb el suport de:

 Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Fons

María Teresa Codina

Biblioteca
Servei de Gestió Documental,
Arxiu i Registre
UVIC | UVIC.UCC

2

Àrea d'identificació

Codi de referència

CAT AUVIC FPO2

Nivell de descripció

Fons

Títol

Maria Teresa Codina i Mir

Dates

Data de creació: 1927-2021

Volum i suport

6,4 m/l de documentació d'arxiu (64 capsos i 31 àlbums)

4.409 fotografies, 518 diapositives, 896 tires i 34 rotlles de negatiu.

50 CD'S, 100 cintes de cassette

19 objectes (objectes de l'escola, medalles, auca i diplomes emmarcats)

Col·lecció de 50 m/l de prestatgeria

Àrea de context

Nom del productor

Maria Teresa Codina i Mir

Història del productor

Maria Teresa Codina Mir, nascuda el 6 de març de 1927 a Barcelona, va ser una figura destacada en el món de l'educació catalana. Malgrat créixer en una família nombrosa i en un entorn de postguerra amb trets feixistes, va demostrar un fort interès per

les llengües des de la seva infantesa, estudiant francès, anglès, alemany i rus mentre rebia educació en escoles de monges.

La seva vida universitària a la Universitat de Barcelona va ser un període de creixement personal i intel·lectual. Maria Teresa va graduar-se en filosofia i lletres, amb una especialització en filologia clàssica el 1952. Mesos després va rebre l'encàrrec per a una traducció del grec per a la Fundació Bernat Metge, però va comprendre que aquesta feina despersonalitzada no era el seu camí. Maria Teresa va passar el curs 1952-53 fent classes com a substituta, iniciant així la seva immersió en el món de l'educació.

Durant el curs següent, 1953-54, viatja a París, on descobreix diversos mètodes pedagògics innovadors com el sistema Winetka, el mètode de fitxes de Dottrens, el mètode de projectes, l'Escola Nova a través de l'École des Roches, la renovació de Montessori, entre d'altres. Aquesta experiència la motiva a inscriure's en la secció de Pedagogia de la Universitat de Barcelona el 1954-55. Al final d'aquell curs, Maria Teresa va optar per quedar-se al Col·legi Internat La Molina durant el curs 1955-56 en lloc de continuar a la Universitat, ja que sent que és un centre d'intercanvi d'experiències i inquietuds educatives.

El 1956, va fundar l'Escola Talitha a la part alta de Barcelona, un projecte revolucionari que buscava democratitzar l'accés a l'educació mitjançant un sistema de pagament segons les possibilitats econòmiques de cada família. Aquesta escola, que funcionava com una escola privada amb vocació pública, va ser pionera en la implementació de pràctiques pedagògiques innovadores, com el treball en equip, la relació propera amb pares i alumnes, interrelació amb altres agents externs com la família, amics i mitjans de comunicació, la promoció de valors com la coeducació i el respecte per la diversitat lingüística i religiosa.

El 1965, Maria Teresa va ser part de la fundació de l'Escola de Mestres Rosa Sensat, que va jugar un paper clau en la formació permanent dels mestres a través de cursos i jornades i, sobretot, d'escoles d'estiu.

La Llei General d'Educació del 1970 permetia traspasar equips de professors a escoles públiques noves, augmentant l'impacte social de l'educació en zones desfavorides. Aquesta possibilitat va provocar una crisi en el grup de professors de Talitha, acabant amb el tancament de l'escola el juny de 1974. Després de molts anys a l'Escola Talitha, Maria Teresa es va traslladar com a mestra a l'Escola Parroquial Nostre Senyora de Port a la Zona Franca. Aquí va prendre consciència de la realitat dels alumnes immigrants, reconeixent la importància de la diversitat cultural i el paper

clau de l'educació en la transformació social. Va adaptar els principis pedagògics a les necessitats dels alumnes, incloent-hi els valors catalans sense imposar-los.

L'any 1974, Maria Teresa va contribuir a la creació de l'Institut Nacional de Batxillerat Can Tunis, on va treballar com a professora i cap d'estudis, connectant amb la realitat de la comunitat gitana local. Posteriorment, l'any 1978, Maria Teresa i Basilio González, van fundar l'escola municipal Avillar Chavorrós a Can Tunis, reconeixent la necessitat d'una educació global que abordés totes les carències dels joves gitans en un context marginal.

Durant els anys 1981-82, Maria Teresa també va jugar un paper destacat al Consell Escolar de Catalunya, abordant la situació dels infants gitans. Malgrat els canvis econòmics i socials que van dificultar la vida dels gitans, Maria Teresa es va enfrontar a la impossibilitat de mantenir els seus principis davant les pressions de l'Ajuntament i de la comunitat, deixant Can Tunis el 1983 per coherència personal. A través de la seva experiència docent en entorns desfavorits, Maria Teresa va defensar una educació inclusiva i integral, adaptada a les necessitats específiques de cada comunitat i compromesa amb la transformació social.

Durant l'etapa de 1983-1987, Maria Teresa va ser cap del Programa de les Escoles d'Acció Especial i dels Programes d'Educació Compensatòria de Marginats Socials i d'Aules Taller de Catalunya al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. El seu objectiu era adaptar l'educació als sectors marginats, prevenir la deserció escolar i atendre les necessitats culturals dels alumnes, tot defensant una educació inclusiva. Va destacar per impulsar l'escolarització dels infants gitans dels barris de La Perona i del Camp de la Bota que quedaven sense escola a partir de l'erradicació del barraquisme. Tot i les dificultats en la resolució de problemes del programa, va mantenir la seva coherència personal, deixant el Departament d'Ensenyament el 1987.

A l'Ajuntament de Barcelona, durant els anys 1987-1992, Maria Teresa va ser responsable del Programa d'Educació en la Diversitat. Juntament amb José Gabriel López, va adaptar el Programa d'Educació Compensatòria per a la ciutat, superant les oposicions amb èxit malgrat la seva edat. Des de l'Ajuntament, va reprendre les feines a Can Tunis, treballant en diversos programes com el Pla d'Actuació Integral i l'Escola Taller.

L'any 1988 Maria Teresa, juntament amb Basilio González i altres educadors, van fundar l'Escola Secundària Adaptada Xavó-Xaví. Aquest projecte, inspirat en el concepte d'Escola-Taller, combinava pràctica i teoria per millorar l'adaptació al món laboral, promovia la inclusió i la diversitat com a font d'enriquiment social. La seva tasca a

Can Tunis i a l'Ajuntament va culminar amb la seva jubilació l'any 1992. Però Maria Teresa va continuar amb el seu treball fent assessorament a escoles, conferències i publicacions.

Maria Teresa és autora de diversos llibres, per exemple, *Con los ojos abiertos: ¿qué cuentan los chavorros?: comunicación y expresión sobre la vida diària, Una escola per a tots i una educació per a cadascú, Educar en temps difícils. Escola Talitha, 1956-1974*. També ha adaptat contes infantils i ha escrit a revistes especialitzades en educació, per exemple, Cuadernos de Pedagogía, Perspectiva Escolar, In-fan-cia, Butlletí deis Mestres. etc.

Entre les distincions rebudes per Maria Teresa, destaquen: el Premi Ramon Llull d'experiències pedagògiques (1980), el Premi Hidalgo de Presència Gitana (1983), el Premi Ramon Fuster a la seva trajectòria professional (1995), el Premi Catalunya d'Educació (2002), el Premi Mestres 68 (2009), el reconeixement del seu itinerari pedagògic per part de la Societat Catalana de Pedagogia, filial de l'Institut d'Estudis Catalans (2012) i el premio Encomienda de Alfonso X el Sabio (2018). L'any 2018 va ser investida doctora honoris causa per la Universitat de Vic-UCC i el mateix any va rebre la Medalla d'Honor del Parlament de Catalunya, en la categoria d'or, a l'Associació de Mestres Rosa Sensat. Al desembre de 2020 li fou atorgada la Medalla d'or de la Generalitat de Catalunya.

La seva carrera destaca pel seu compromís i contribució a l'educació catalana, a l'educació inclusiva i a l'atenció a sectors marginats. Però també exemplifica la importància de la diversitat, la inclusió i la dedicació en la construcció d'una societat més justa i equitativa a través de l'educació.

Història arxivística

El fons sempre va estar custodiat pel seu productor. La Sra. Maria Teresa Codina inicia converses durant l'any 2019 amb el professor de la Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes (FETCH) de la UVic, Joan Soler Mata, per valorar la possibilitat de donar la seva biblioteca i col·lecció d'arxiu personal a la UVIC-UCC.

El mateix inicia els contactes necessaris per valorar institucionalment la proposta, especialment a través de converses amb M. Àngels Crusellas, Secretària General, i Mireia Salgot, Directora de la Biblioteca.

El dia 31 de maig de 2019 es concerta una visita al domicili de la Sra. Maria Teresa Codina. Per part de la UVic-UCC, hi assisteixen: M. Àngels Crusellas –Secretària General–, Joan Soler Mata –Departament de Pedagogia FETCH–, Núria Cañellas –Cap

Fons

María Teresa Codina

Biblioteca

Servei de Gestió Documental,
Arxiu i Registre

UVIC | UVIC-UCC

6

del Servei de Gestió Documental, Arxiu i Registre-, i Mireia Salgot i Núria Coma en representació de la Biblioteca.

Durant la visita, es fa una primera aproximació al volum i estat de conservació de la documentació. Es va poder constatar que tant els llibres com la documentació està força ordenada, breument descrita al llom dels arxivadors i caixes i en bon estat de conservació. Pel que fa a la documentació d'arxiu es fa un càlcul d'uns 5 metres lineals.

Es decideix que des del Servei de Gestió Documental, Arxiu i Registre de la UVic-UCC (SGDiAR) i la Biblioteca es realitzarà un informe de valoració del fons que es presentarà a la Secretària General al llarg de la setmana del 10 de juny per tal de poder-lo analitzar en el si de la Junta de Rectorat i elevar-ne la proposta d'acceptació de la donació al Consell de Govern del 8 de juliol.

El 31 de juliol de 2019 se signa el contracte de donació entre la Sra. Maria Teresa Codina Mir i la UVic-UCC, per a la donació del seu fons documental i bibliogràfic.

El dia 3 de maig de 2021 s'inicia el trasllat dels fons documental de la Sra. Maria Teresa Codina a les instal·lacions del Servei de Gestió Documental, Arxiu i Registre de la UVic-UCC. Aquell dia es recull el gruix de les caixes (20 caixes 30x30x40 precintades i numerades, 5 caixes tamany arxivador i 2 caixes grans de cartó rectangulars) al pis de la Maria Teresa Codina per part de l'empresa Envialia, amb la supervisió de l'Albert Aragay (cap del SGDAiR), la Núria Coma i en Joan Soler. El 15 de febrer del 2022 es realitza una segona recollida de llibres i objectes, a càrrec de la Núria Coma i en Joan Soler. Finalment, el dia 25 d'abril del 2023 es du a terme una tercera recollida, en aquest cas només de llibres, a càrrec de l'Albert Aragay.

El 30 de gener de 2023 en Joan Soler comença a desenvolupar la primera fase del projecte d'actuació arxivística del fons personal de la Maria Teresa Codina, consistent en l'elaboració d'un inventari del contingut de les caixes, carpetes i arxivadors instal·lats al dipòsit.

El març del 2024 s'inicia la segona fase del projecte d'actuació arxivística del fons, consistent en l'ordenació, descripció i elaboració de la Guia del fons documental de la Maria Teresa Codina. Durant aquesta segona fase es fa una primera classificació del material d'arxiu per temes (segons el quadre de classificació dissenyat pel mateix servei) i s'arxiva la documentació en camises a l'interior de caixes de ph neutre per a la seva conservació.

Fons

Maria Teresa Codina

Biblioteca

Servei de Gestió Documental,
Arxiu i Registre

UVIC | UVIC-UCC

7

Dades sobre l'ingrés

Contracte de donació entre la Sra. Maria Teresa Codina Mir i la UVic-UCC per a la donació del seu fons documental i bibliogràfic, signat el dia 31 de juliol de 2019 a Vic.

Àrea de contingut i estructura

Abast i contingut

El fons personal de la Maria Teresa Codina és una de les fonts principals per reconstruir i entendre el procés històric de la renovació pedagògica a la postguerra a Catalunya i el procés d'impuls i aplicació de programes d'educació compensatòria als barris perifèrics i marginals de Barcelona, durant els anys 1970-1990.

El fons conté, d'una banda, una petita part de la documentació identificativa i personal de la Maria Teresa Codina, com correspondència amb els seus familiars i amics, i autobiografies. D'altra banda, també inclou documentació de la gestió de la seva activitat formativa, per exemple, titulacions i certificats dels diferents estudis oficials que va dur a terme a l'Escola Normal de Barcelona, a la Universitat de Barcelona i a l'Alliance Française. Adicionalment correspondència, apunts, anàlisis i informes sobre els cursos i formació que va realitzar durant la seva estada a París.

El fons conté la documentació de l'activitat professional de la Maria Teresa Codina. Destaca la documentació relacionada a la gestió de l'Escola Talitha, per exemple, programes i planificacions de les àrees d'aprenentatge i ensenyament aplicats a l'escola, informes sobre característiques psicològiques dels alumnes d'acord amb la seva edat, informes i apunts sobre mètodes d'aprenentatge a aplicar, registres d'alumnes i mestres i diversos treballs d'alumnes. Conté material gràfic de difusió de l'escola, com díptics i fulletons, fotografies d'activitats, festes i celebracions, per exemple, colònies, visites a fires i zoològics, catequesi i comunions, festes de Pasqua i Nadal. És important esmentar que aquesta documentació es complementa amb el Fons de l'Escola Talitha, custodiat a l'Arxiu Nacional de Catalunya (CAT ANC 1 - 937).

També forma part del fons la documentació sobre el seu treball a l'Institut Nacional de Batxillerat Casa Antúnez, per exemple, documentació relacionada al procés de creació de l'Institut, informes i anàlisis, justificant la seva creació, informes sobre la identitat i cultura gitana, aplicats a la pràctica educativa. Destaquem el document "Fracasa el primer intento de un instituto popular, el I.N.B. Casa Antúnez", escrita per

Maria Teresa Codina i Basilio González, amb correspondència associada que recull les reaccions de les diverses persones que van rebre la publicació. El fons aplega documentació fotogràfica d'activitats educatives i esportives, colònies, excursions, treballs artístics dels alumnes. Aquestes fotografies també retraten l'entorn del barri de Can Tunis i la Zona Franca. El fons també conté fotografies corresponents a una exposició feta per recollir propostes de reforma del mateix barri a través de la participació dels veïns.

El fons aplega la documentació de la tasca de Maria Teresa Codina a l'Escola Avillar Chavorrós, per exemple, estudis i informes de la promoció global de l'escola, programació i informes sobre les activitats dutes a terme a l'escola, especialment sobre l'experiència de les colònies escolars i els casals d'estiu i fitxes amb materials de lecto-escriptura elaborats i experimentats a l'escola des del curs 1977-78 fins al curs 1982-83. El fons també conté diversos materials i treballs d'alumnes i exemplars de la revista escolar "Los Chavorros dicen...". Destaquen les fotografies de les sortides, colònies, casals d'estiu, celebracions de festes i tallers de treballs manuals que va realitzar l'escola.

També destaca la documentació relacionada amb la seva feina a l'Escola secundària adaptada Xavó-Xaví ("noi-noia"), per exemple, memòries del curs escolar, programacions del centre, material de lectura i comprensió lectora a l'escola, informes justificant la necessitat de la creació del centre amb el projecte a executar, documentació sobre adaptació curricular i aspectes didàctics de l'escola. El fons també conté fotografies d'activitats realitzades als casals d'estiu, o fotografies d'activitats executades a l'escola amb peus explicatius dels mateixos alumnes del centre.

Una altra part important del fons és la documentació que fa referència a la participació de la Maria Teresa Codina en l'Administració Pública Catalana, específicament com a membre del Consell Escola de Catalunya, regidora del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya i responsable de diferents programes d'educació de l'Ajuntament de Barcelona. Destaquen els informes i anàlisis relacionats amb l'escolarització d'alumnes del col·lectiu gitano, informes sobre els programes d'Educació Compensatòria, Aules Taller, Educació en la Diversitat, Pla d'Actuació Integral i correspondència relacionada.

També inclou documentació vinculada a l'activitat de recerca i investigació que ha exercit la Maria Teresa Codina durant tota la seva carrera professional. Destaquen els informes i anàlisis del barraquisme, dels barris marginals de la Zona Franca, Can Tunis, Camp de la Bota. També recreacions literàries molt realistes de la vida als barris de barraques, dossiers de les jornades d'ensenyament en escoles gitanes, dossiers sobre la realitat educativa en barris marginals, les problemàtiques socials

d'aquests barris. Així mateix, destaquen totes les seves exposicions orals a congressos, conferències, jornades i xerrades, i tota la documentació de suport, com presentacions, estadístiques. El fons també conté diferents esborranys i fragments de les seves publicacions literàries i d'articles publicats a revistes, així com tota la documentació de treball i suport. També destaquen els materials didàctics elaborats per la mestra i publicats per l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament de Barcelona.

El fons també aplega la documentació relacionada amb l'Escola i Associació de Mestres Rosa Sensat, de la qual Maria Teresa va ser una de les fundadores. Conté programes de les escoles d'estiu amb el detall de les sessions i temes a tractar, dossiers de formació de mestres, ponències i documentació relacionada amb la col·laboració escolar. Destaquen els anàlisis i informes dels nuclis de coordinació escolar, per exemple, parvulari, primària, batxillerat i economia.

El fons inclou documentació relacionada amb tots els reconeixements i premis sobre la seva activitat professional, per exemple, diplomes, invitacions, programes, correspondència i fotografies dels diferents actes.

Finalment, s'integren també aproximadament 3.000 volums que formaven part de la seva biblioteca personal, principalment llibres d'educació, llibres de text, llibres de clàssics i alguns llibres infantils. Així mateix, s'inclouen objectes representatius de la vida professional de la productora del fons, per exemple, medalles i diplomes de premis rebuts (com la medalla d'Honor del Parlament de Catalunya, la medalla amb la qual va ser investida Doctora Honoris causa per la Universitat de Vic-UCC, Premi Hidalgo de Presència Gitana); objectes didàctics de l'escola; i diferents objectes gràfics emmarcats, com l'"auca d'una mestra que és com cal".

Sistema d'organització

S'ha fet una primera classificació que es pot veure modificada a mesura que s'avanci en el tractament arxivístic.

A100 ACTIVITAT PERSONAL I FAMILIAR

A101 Activitat personal

A102 Activitat familiar

B100 ACTIVITAT FORMATIVA

B101 Desenvolupament de l'aprenentatge

B102 Acreditació de la formació

C100 ACTIVITAT PROFESSIONAL

- C101 Accés a l'activitat professional
- C102 Desenvolupament de l'activitat professional
 - C102.1 Escola Talitha (1956-1974)
 - C102.2 Escola Parroquial Nostra Senyora de Port (1974-1975)
 - C102.3 Institut Nacional de Batxillerat Casa Antúnez (1975-1977)
 - C102.4 Escola Avillar Chavorrós (1978-1983)
 - C102.5 Escola secundària Adaptada Xavó-Xaví (1988-1992)
- C103 Difusió de l'activitat professional
 - C103.1 Congressos i conferències
 - C103.2 Publicacions
- C104 Reconeixement de l'activitat professional

D100 ACTIVITAT ASSOCIATIVA I POLÍTICA

- D101 Activitat associativa
 - D101.1 Escola de Mestres Rosa Sensat (1965-2021)
- D102 Activitat política
 - D102.1 Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya (1983-1987)
 - D102.2 Ajuntament de Barcelona (1987-1992)

E100 ACTIVITAT CREATIVA I LLEURE

- E101 Obra creativa

F100 RECURSOS D'INFORMACIÓ

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

- Fotografies
- Diapositives
- Cartells
- Auca
- Dibuixos

Informació sobre avaluació, tria i eliminació

Inicialment la documentació és de conservació permanent. Es pot veure modificada la informació a mesura que s'avanci en el tractament arxivístic i es vegi l'estat de conservació de la documentació.

Incrementos

No es preveuen increments

Àrea de condicions d'accés i ús

Condicions d'accés

Documentació de lliure accés, llevat la documentació que es troba en mal estat de conservació i de les sèries que contenen dades personals, la documentació de les quals és consultable sempre que superi els terminis de reserva establerts per la legislació vigent.

Condicions de reproducció

L'autorització per accedir a la consulta de documentació no implica l'autorització de reproducció amb finalitats de comunicació pública. En aquest supòsit, cal obtenir l'autorització expressa.

Llengües i escriptures dels documents

Català, castellà, anglès, francès.

Característiques físiques i requeriments tècnics

La documentació presenta un bon estat de conservació.

Instruments de descripció

És a disposició de l'usuari la guia del fons, on resta reflectit, sumàriament, el seu contingut general. En la primera fase de tractament del fons, Joan Soler va elaborar un inventari del contingut de les caixes, carpetes i arxivadors instal·lats al dipòsit. Aquest inventari Excel a nivell d'unitat d'instal·lació conté una breu descripció del contingut documental de cada caps, amb dates aproximades i diferents observacions.

Àrea de documentació relacionada

Documentació relacionada

Escola Talitha (CAT ANC 1 - 937)

Bibliografia

CODINA i MIR, M. Teresa. Con los ojos abiertos: ¿qué cuentas los chavorros?: comunicación y expresión sobre la vida diària. Barcelona. Ajuntament de Barcelona, 1983.

CODINA i MIR, M. Teresa. L'Infant i el parvulari. Barcelona: Rosa Sensat, 1998.

CODINA i MIR, M. Teresa. Gitanos de Can Tunis 1977-1983: crònica de un proceso Educativo. Barcelona: Editorial Mediterrània, 2000.

CODINA i MIR, M. Teresa. El Adolescente marginal: escuela y Trabajo. Baelcona: Rosa Sensat. 2001.

CODINA i MIR, M. Teresa. Educar en temps difícils. Escola Talitha, 1956-1974. Vic: Eumo Editorial, 2007.

Àrea de control de la descripció

Autoria i data

Descripció realitzada per Albert Aragay, Núria Pou i Melody Miranda. Direcció: Albert Aragay (Servei de Gestió Documental, Arxiu i Registre de la UVic-UCC). Setembre 2024.

Fonts

La pròpia unitat de descripció.

Regles i convencions

Descripció segons les recomanacions de la Norma de Descripció Arxivística de Catalunya (NODAC).

UVIC

UVIC